

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1986

BRNO 1989

Jiří S v o b o d a, AÚ ČSAV Brno

Výzkum Stránské skály se v roce 1986 zaměřil na plošné odkryvy paleolitických nálezových vrstev a souvrství. V poloze Stránská skála IV byl dokončen odkryv loviště divokých koní /srv. PV 1985/ a v poloze Stránská skála II otevřen výzkum další superpozice aurignacienu a bohunického typu, označený jako lokalita IIa. Výzkum přinesl nové stratigrafické poznatky i materiál ke studiu mladopaleolitického osídlení brněnské kotliny.

Stránská skála IIa

V roce 1985 jsme na temeni Stránské skály zachytili a prozkoumali nálezovou vrstvu aurignacienu, nasedající na vápencové podloží /srv. PV 1985/. Na tyto výsledky jsme v roce 1986 navázali plošným odkryvem o rozměrech 7 x 4,2 m. Byl lokalizován níže po svahu a zastihl proto čtenější profil přemístěných sedimentů v podloží aurignacienu.

Na aurignackou nálezovou vrstvu /4/ jsme narazili v hloubce 60 - 80 cm. Měla charakter hnědošedé půdy s ojedinělými úlomky vápence. Ležela v podloží nejmladší Würmské spraše /3/. Vyvinuta byla na soliflukčních polohách, tvořených ve středních úsecích zahliněnou vápencovou sutí s příměsí křemenného štěrčku /6/. Směrem po svahu se mezi půdu a zahliněnou suť vklíněvala sprašová vrstva se sutí, kterou lze považovat za nejvyšší část soliflukčního souvrství /5/; ta obsahovala industrii bohunického typu. Při bázi profilu suť přechází do žlutých písčitých poloh /7/.

Celková situace - superpozice aurignacienu uloženého v půdě nad industrií bohunického typu v nejvyšší části soliflukčních poloh - je tedy zcela obdobná situaci na lokalitě Stránská skála IIIa /Svoboda 1987/. Odlišný je však charakter podložního soliflukčního souvrství; zatímco na Stránské skále IIIa je tvořeno přemístěnými půdními sedimenty a vápnitými zeminami s minimálním obsahem vápencových úlomků /pod 2 cm/, na lokalitě IIa jde naopak o hrubotvaré sutě, ve střední části jen s nízkým obsahem hlinité výplně. Industrie bohunického typu, které soliflukční proces uzavírají, však ukazují, že sedimenty se v obou případech ukládaly v obdobných podmínkách závěru prvního Würmského pleniglaciálu.

Dne 19.11. navštívili lokalitu účastníci pracovního setkání k problematice komplexního výzkumu spraší, jeskynních výplní a dalších pleistocenních sedimentů. Při této příležitosti byly na místě konzultovány a dohodnuty další směry všestranného zpracování lokality.

Stránská skála IV

V roce 1986 byl plošný odkryv veden v pásu 25 m dlouhém a max. 6 m širokém, táhnoucím se ve směru vedení plynovodní přípojky podél severního úpatí Stránské skály. V západní části navázal na výkop z roku 1985. Nálezový horizont ležel opět v nejvyšší části nejmladší pleistocenní spraše, místy v dosahu holocenní hnědozemě.

Předměty tvořily dvě výrazné kumulace, oddělené asi 5 m širokou plochou bez nálezů /nebo s ojedinělými nálezy/, jejímž středem probíhal výkop vodovodního potrubí. Západní kumulace byla z větší části prozkoumána již v roce 1985. Větší záběr plošného odkryvu však ukázal, že ji tvoří zhruba kruhovitý shluk větších vápencových bloků, provázených kostmi koně a štípanou industrií. V těsné blízkosti probíhal pás po svahu rozvlečených předmětů, v němž naopak kosti převažovaly nad kamennými bloky.

Východní kumulace byla opět tvořena převážně většími kameny, z nichž největší v centrální části dosahovaly velikosti 0,75 m. Více se zde projevily kosti jiných zvířat než koně - mamuta, nosorožce a soba. Kontrolní sonda, vedená ve směru po svahu od hlavního výkopu, ukázala pokles celkové hustoty předmětů, ostatní kontrolní sondy již zastihly plochy bez nálezů.

Datováním kolagenu ze dvou vzorků koňských kostí v laboratoři v Groningen byla získána tato data:

GrN - 13945 : 18220 \pm 120 B.P.

GrN - 14351 : 17740 \pm 90 B.P.

Lokalita se tímto datováním řadí do období v dosahu druhého Würmského pleniglaciálu, kdy se na našem území dosud předpokládá dlouhodobý hiát osídlení. Získává tak mimořádný význam nejen pro poznání paleolitické ekonomiky jako loviště divokých koní, ale i jako zatím ojedinělý doklad přítomnosti a vývoje paleolitických kultur na Moravě na rozmezí střední a mladší fáze mladého paleolitu.

Izolovaným nálezem bez průvodního laténského materiálu byla zlatá keltská mince z nadložní navážkové vrstvy, kterou určil J. Sejbal jako bójskou ražbu z 1. století před n.l.

L i t e r a t u r a :

Svoboda, J. 1987: Stránská skála. Bohunický typ v brněnské kotlině, Studie AÚ ČSAV Brno XIV/1, Praha.

Untersuchungen auf Stránská skála im Jahre 1986 /Kat. Gemeinde Slatina, Bez. Brno-město/. Die Grabung auf Stránská skála nahm sich im Jahre 1986 eine Flächenabdeckung der paläolithischen Fundschichten und Schichtenfolgen zum Ziel. In der Lage Stránská skála IIa hat man bereits die zweite Superposition des Aurignaciens erfasst, im interpleniglacialen Boden ober der Industrie des Bohunice Types gelagert, im obersten Teil der Solifluktionlagen aus dem Ende des ersten Würm - Pleniglaciales liegend. In der Lage Stránská skála IV wurde die Abdeckung der Pferdjadgstelle beendet, durch die Radiokarbonmethode zum Jahre 18 000 B.P., also in den knapp nach dem zweiten Würm-Pleniglacial folgenden Zeitabschnitt datiert.

PRŮZKUM PALEOLITU NA VYŠKOVSKU V ROCE 1986 -/okr. Vyškov/

Jiří Svoboda, AŮ ČSAV Brno

/Obr. 1-6/

Průzkum paleolitického osídlení v okolí Vyškova, prováděný zejména Miroslavem Daňkem, nabyt v roce 1986 širšího záběru a přinesl nové poznatky a objevy dalších lokalit. V nejbližším okolí Vyškova se v současné době jeví jako nejvýznamnější dvě povrchové stanice na táhlých hřbetech, vystupujících z masívu Dražanské vrchoviny do Vyškovské brány: Končiny a Kněží háj nad Drnovicemi a Lány nad Opatovicemi. Jejich zázemí tvoří několik menších lokalit hlouběji v masívu Dražanské vrchoviny /Račice-Pístovice, Ježkovice/. Jde o území primárního výskytu křemencových bloků - slunáků /mapka viz Štelcl 1986, Abb. 1/, které se jako surovina projeví ve větší či menší míře i ve sledovaných industriích.

Drnovice, Končiny - Kněží háj /srv. PV 1985/. Z návrší nad Drnovicemi pochází v současné době nejpočetnější a první vyhodnotitelná silicitová kolekce /obr. 1-6/. Obě hlavní polohy, Končiny a Kněží háj, jsou odděleny plochou hřbetu, kde převažují spíše nálezy křemenců. Podobná pozorování o určité prostorové výlučnosti silicitů a křemenců uváděl ze stanic na Prostějovsku i J. Kopecký. Křemencová industrie z Drnovic tvoří průvodní hrubotvarou složku, v níž jsou z výrazných typů zastoupena pouze drasadla /obr. 6:5/. Jádra připravená /obr. 6:1/ i těžená /obr. 6:2, 4/ souvisí s činností primární dílny na zpracování křemence.

V rámci silicitové industrie se projevuje závislost na moravských rohovcích, podle zbytků kůry jistě často sbíraných z druhotných poloh /štěrk/. Určitého podílu dosahují rovněž pazourek /zvláště u škrabadel/, méně radiolarit. V poslední době byly podrobně petrograficky vyhodnoceny dvě srovnatelné industrie z Prostějovska /Svoboda-Přichystal, 1987, v tisku/, které vykazují analogická surovinová spektra.

Škrabadla jsou v souboru zastoupena 15 ks /obr. 1:1-11, 13-15, 5:11-12/, z čehož pouze dvě lze řadit mezi atypické aurignacké tvary. Převažují plochá škrabadla na úštěpech, často vyrobená z pazourku. Rydla /obr. 2:1-5, 7, 12-13/ jsou zastoupena 7 ks, přičemž opakovaně se objevují pouze typy na přímo retušované hraně /v jednom případě až mikrolitických rozměrů/. Pazourek je v rámci této skupiny vystředán různými typy rohovců. Skupinu hrotů tvoří drobný, dokonale opracovaný listovitý hrot /obr. 3:1/, který má tvarově nejbližší analogie v Olšanech /Klíma 1971/, dva další zlomky listovitých hrotů /obr. 3:2, 6/ a hrot typu Tayac /obr. 5:16/. Nejpočetnější skupinu /20 ks/ tvoří drasadla různých tvarů /nejvíce boční, ojediněle příčná, úhlová a dvojí, obr. 1:12; 2:6, 8-11; 3:3-5, 7-11; 4:2-4, 6-11; 5:2, 6/, opracovaná stupňovitými, okrajovými i plošnými retušemi. Zde je třeba upozornit na zajímavý technologický detail: v několika případech jsou na ventrální straně drasadel patrné negativy velkých úštěpů, jako by byl nástroj záměrně a opakovaně vyráběn na reziduích či zlomcích jader. Surovinově se u drasadel uplatňují moravské rohovce /křídový rohovec, typ Troubky/, méně pazourek. Poslední početnější skupinu tvoří retušované čepele /7 ks, obr. 5:1, 8, 17/, často obráběné strmými okrajovými retušemi. Ze zbývajících typů lze jmenovat zejména dva vrtáky /obr. 5:10, 13/, dva zobce /oba z radiolaritu, obr. 5:3, 4/, dva vruby /obr. 5:5/, dva odštěpovače /obr. 5:9/ a dva typy "raclette" /obr. 4:1, 5/. Z kombinací je zastoupeno škrabadlo /rydlo/ obr. 1:9/ a drasadlo /rydlo/ obr. 4:7/.

Tento předběžný typologický rozbor již dovoluje i bližší kulturní klasifikaci industrie v rámci starší fáze mladého paleolitu. Výskyt listovitých hrotů /5 %/ spolu s vysokým zastoupením drasadel /31 %/, celkovým rozšířením stupňovitých a méně i plošných retuší a nízkým zastoupením výrazně aurignackých typů ukazuje na příslušnost industrie k szeletienu. Blíže lze tento szeletien charakterizovat převahou škrabadel /23 %/ nad rydly /11 %/.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1986

- Vydává : Archeologický ústav ČSAV v Brně,
sady Osvobození 17/19
- Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
- Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková,
Dr. J. Unger
- Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
- Kresby : A. Krechlerová
- Na titulním listě : bronzová plastika z Brna - Kozí ul.
- Tisk : Oblastní ediční středisko Jihomoravské
základny pracovišť ČSAV v Brně
- Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
- Vydáno jako rukopis : 450 kusů. - neprodejné